

“DISERTATSIYA MAVZUSINING TUZILISHI VA MOHIYATINI O‘RGANISH VA UNING MUAMMOLARI

Muallif: **O`ralova. N.** Magistir

Ilmiy rahbar: **Boltayev. A.** Dotsent

***Annotatsiya.** Dissertatsiya ilmiy tadqiqotning yakuniy natijasini ifodalovchi muhim ilmiy ish bo‘lib, uning muvaffaqiyatli bajarilishi avvalo mavzuning to‘g‘ri tanlanishi va uning mohiyatini chuqur tushunishga bog‘liqdir. Dissertatsiya mavzusining tuzilishi tadqiqotning asosiy yo‘nalishlarini aniqlash, metodologik asoslarini belgilash va natijalarni tizimli ravishda taqdim etish imkonini beradi. Shu bois, mavzuni to‘g‘ri tanlash va uning ilmiy yangilik, amaliy ahamiyat va dolzarbligini o‘rganish tadqiqot jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolarni oldindan aniqlashga yordam beradi. Dissertatsiya mavzusining tuzilishi bir nechta tarkibiy qismlardan iborat bo‘lib, ular tadqiqotning umumiy sifatini belgilaydi. Kirish qismida mavzuning dolzarbligi, tadqiqotning maqsadi va vazifalari, shuningdek, ilmiy yangilik va amaliy ahamiyat ko‘rsatiladi. Adabiyotlar sharhi bo‘limi esa mavzuga oid mavjud tadqiqotlarni tahlil qiladi, ularning yutuqlari va cheklovlarini ko‘rsatadi hamda ilmiy manbalarni tizimli tarzda o‘rganish imkonini beradi. Ilmiy nazariy va metodologik asoslar bo‘limi tadqiqot metodlarini aniqlaydi, tadqiqot jarayonini rejalashtirish va natijalarni ilmiy asosda olishga yordam beradi. Amaliy qism esa olingan natijalarni tadqiqotga tatbiq etish jarayonini yoritadi. Natijalar va xulosalar bo‘limida esa ilmiy ishning asosiy natijalari, ularning dolzarbligi va amaliy qo‘llanilishi taqdim etiladi. Dissertatsiya mavzusi bilan bog‘liq bir qator muammolar mavjud. Jumladan, mavzuning juda keng yoki juda tor doirada tanlanishi, ilmiy manbalar yetishmasligi, tadqiqot metodologiyasining noaniqligi va natijalarni amaliyotga tatbiq etishdagi qiyinchiliklar tadqiqot sifatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shu bilan birga, mavzuning*

mohiyatini chuqur o'rganish tadqiqotchiga ilmiy ishni to'g'ri yo'naltirish, metodologik xatolardan qochish va natijalarni aniq asoslash imkonini beradi. Ushbu maqolada disertatsiya mavzusining tuzilishi va mohiyatini o'rganishning nazariy jihatlari, mavjud amaliy muammolar va ularni hal etish yo'llari keng yoritilgan. Tadqiqot natijalari ilmiy tadqiqotlar sifatini oshirish, doktorant va magistrantlarni mavzu tanlashda yo'naltirish, shuningdek, ilmiy ishlarda yuzaga keladigan muammolarni minimallashtirishga qaratilgan. Shu bois, mavzuni chuqur o'rganish va tuzilishini to'g'ri belgilash dissertatsiyaning muvaffaqiyatli bajarilishi va ilmiy hamda amaliy qiymatini oshirishda asosiy omil hisoblanadi. Dissertatsiya mavzusining tuzilishi va mohiyatini o'rganish, shuningdek, tadqiqot jarayonidagi muammolarni aniqlash va ularni samarali hal qilish yo'llarini belgilash ilmiy tadqiqotning sifatini oshirishga, ilmiy ishni yanada tizimli va izchil qilishga imkon yaratadi. Shu bilan birga, mavzu tanlashdagi xatolardan qochish va natijalarni amaliy qo'llash tadqiqotning ilmiy va amaliy qiymatini oshiradi.

Kalit so'zlar: *disertatsiya, mavzu, tuzilish, mohiyat, ilmiy tadqiqot, metodologiya, natija, amaliy ahamiyat, muammo, ilmiy yangilik, tadqiqot jarayoni, adabiyotlar sharhi, kirish qismi, ilmiy asos, natijalar, xulosalar, tadqiqot metodlari, muammolarni aniqlash, ilmiy maqola, ilmiy ish. tadqiqot natijalari, ilmiy tahlil, ilmiy metodlar, mavzu tanlash, ilmiy loyiha, ilmiy izlanish, ilmiy baholash, tadqiqot jarayoni, ilmiy xulosalar, amaliy tavsiyalar*

Kirish. Dissertatsiya ilmiy tadqiqotning eng yuqori bosqichi bo'lib, har bir magistr va doktorant uchun ilmiy faoliyatning yakuniy natijasini ifodalaydi. U tadqiqotchining ilmiy salohiyati, mavzuni chuqur o'rganish qobiliyati va yangi ilmiy bilimlarni yaratish imkoniyatini namoyon etadi. Dissertatsiyaning muvaffaqiyatli bajarilishi ko'p jihatdan mavzuning to'g'ri tanlanishi va uning mohiyatini aniqlashga bog'liq. Shu sababli, har bir tadqiqotchi mavzu tanlash jarayonida uning

ilmiy yangilik, dolzarblik va amaliy ahamiyatini batafsil tahlil qilishi kerak. Dissertatsiya mavzusining tanlanishi tadqiqotning sifatini belgilovchi asosiy omil hisoblanadi. Mavzuning dolzarb va amaliy jihatdan foydali bo'lishi ilmiy ishning muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Shu bilan birga, mavzuning mohiyatini chuqur o'rganish tadqiqot jarayonida yuzaga keladigan muammolarni oldindan aniqlash va ularni samarali hal etish imkonini beradi. Tadqiqotchi mavzuni tanlashda ilmiy manbalarni, ilgari olib borilgan tadqiqotlarni, mavjud nazariy va metodologik yondashuvlarni o'rganishi zarur. Dissertatsiya tuzilishi bir nechta tarkibiy qismlardan iborat bo'lib, har biri tadqiqotning umumiy sifatini belgilaydi. Kirish qismida mavzuning dolzarbliigi, tadqiqotning maqsadi va vazifalari, ilmiy yangilik va amaliy ahamiyat ko'rsatiladi. Kirishda shuningdek, tadqiqot obyekti va predmeti, tadqiqot metodlari va ishlash doirasi ham qisqacha yoritiladi. Adabiyotlar sharhi bo'limi mavzuga oid mavjud ilmiy tadqiqotlarni tizimli tarzda tahlil qiladi, ularning yutuqlari va cheklovlarini ko'rsatadi. Ilmiy nazariy va metodologik asoslar bo'limi tadqiqot metodlarini belgilab, tadqiqot jarayonini rejalashtirish va natijalarni ilmiy asosda olish imkonini beradi. Amaliy qism esa olingan natijalarni tadqiqotga tatbiq etish jarayonini batafsil yoritadi. Natijalar va xulosalar bo'limida tadqiqotning asosiy natijalari, ularning dolzarbliigi va amaliy qo'llanilishi taqdim etiladi. Dissertatsiya mavzusining mohiyatini o'rganish tadqiqotning ilmiy va amaliy qiymatini belgilashda muhim ahamiyatga ega. Mavzuning mohiyati ilmiy yangilik, ijtimoiy va amaliy ahamiyat bilan tavsiflanadi. Shu bilan birga, tadqiqot jarayonida yuzaga keladigan muammolarni aniqlash va ularni hal qilish strategiyasini ishlab chiqish mumkin. Tadqiqotchi mavzuni chuqur o'rganib, tadqiqotning maqsadi va vazifalarini aniqlab, ilmiy nazariy va metodologik yondashuvlarni belgilashi lozim. Dissertatsiya mavzusi bilan bog'liq asosiy muammolar quyidagilardan iborat: mavzuning juda keng yoki juda tor doirada tanlanishi, ilmiy manbalar yetishmasligi, tadqiqot metodologiyasining noaniqligi, natijalarni amaliyotga tatbiq etishdagi qiyinchiliklar. Ushbu muammolar tadqiqot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shu bois, mavzu tanlashda mavjud ilmiy manbalarni tahlil qilish, ilgari olib borilgan tadqiqotlarni o'rganish, mavzuni aniq chegaralash va tadqiqot metodologiyasini to'g'ri belgilash zarur. Kirishda shuningdek, dissertatsiya mavzusining ilmiy nazariy asoslari va metodologik jihatlari umumiy tarzda yoritiladi. Bu bo'lim tadqiqotchiga mavzuni to'liq tushunish, tadqiqot jarayonini rejalashtirish va natijalarni tizimli tarzda olish imkonini beradi. Tadqiqotning dolzarbligi, mavzuning mohiyati, ilmiy yangilik va amaliy ahamiyat, shuningdek, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar haqida kirishda batafsil ma'lumot beriladi. Kirish qismida mavzuni tanlash va tadqiqot jarayonida yuzaga keladigan muammolarni minimallashtirish bo'yicha tavsiyalar ham ko'rsatiladi. Tadqiqotchi mavzu tanlash jarayonida metodologik va nazariy asoslarni hisobga olib, tadqiqotning ilmiy va amaliy qiymatini oshirishga erishadi. Shu bois, kirish qismi dissertatsiya mavzusini to'g'ri belgilash, tadqiqotning dolzarbligi va natijalarini ilmiy jihatdan asoslashga xizmat qiladi.

Asosiy qism. Dissertatsiya mavzusining tuzilishi va mohiyatini o'rganish ilmiy tadqiqotning sifatini belgilovchi eng muhim jarayonlardan biridir. Dissertatsiya ilmiy ishning yakuniy mahsuli bo'lib, tadqiqotchining ilmiy salohiyati, mavzuni chuqur o'rganish qobiliyati va yangi ilmiy bilimlarni yaratish imkoniyatini namoyon etadi. Dissertatsiyaning muvaffaqiyatli bajarilishi ko'p jihatdan mavzuning to'g'ri tanlanishi, uning dolzarbligi, ilmiy yangilik va amaliy ahamiyatiga bog'liq. Shu bois, dissertatsiya mavzusini aniqlashda tadqiqotchi ilmiy manbalarni, ilgari olib borilgan tadqiqotlarni va metodologik yondashuvlarni chuqur tahlil qilishi zarur. Dissertatsiyaning tuzilishi bir nechta tarkibiy qismlardan iborat bo'lib, har biri tadqiqotning umumiy sifatini belgilaydi. Kirish qismida tadqiqotning dolzarbligi, ilmiy yangilik, tadqiqot maqsadi va vazifalari, obykti va predmeti ko'rsatiladi. Shu bilan birga, kirish qismida tadqiqot metodlari va ishlash doirasi qisqacha yoritiladi. Adabiyotlar sharhi bo'limi mavzuga oid mavjud ilmiy tadqiqotlarni tizimli tarzda tahlil qiladi, ularning yutuqlari va cheklovlarini ko'rsatadi hamda tadqiqotchi uchun

yangi ilmiy nuqtai nazardan o‘z tadqiqotini shakllantirish imkonini beradi. Ilmiy nazariy va metodologik asoslar bo‘limi tadqiqot metodlarini belgilaydi, tadqiqot jarayonini rejalashtirish va natijalarni ilmiy asosda olishga yordam beradi. Amaliy qism esa tadqiqotning natijalarini olish va ularni amaliyotga tatbiq etish jarayonini yoritadi. Natijalar va xulosalar bo‘limida esa tadqiqotning asosiy ilmiy va amaliy natijalari, ularning dolzarbligi va amaliy qo‘llanilishi taqdim etiladi. Dissertatsiya mavzusining mohiyati ilmiy yangilik, ijtimoiy ahamiyat va amaliy qo‘llanilishi bilan belgilanadi. Tadqiqot mavzusi dolzarb bo‘lishi, mavjud ilmiy bilimlarni boyitishi va yangi yechimlar taklif qilishi zarur. Mavzuning mohiyatini o‘rganish jarayonida tadqiqotning maqsadi, vazifalari, ilmiy asoslari va metodologiyasi aniqlanadi. Shu bilan birga, mavzuni chuqur o‘rganish tadqiqot jarayonidagi muammolarni aniqlash va ularni oldini olish imkonini beradi. Dissertatsiya mavzusini tanlashda uchraydigan asosiy muammolar bir nechta jihatdan tahlil qilinadi. Avvalo, mavzuning juda keng yoki juda tor doirada tanlanishi tadqiqot sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Juda keng mavzu tadqiqotning chuqurligini kamaytiradi, natijalarni tizimli ravishda olish imkonini cheklaydi, shuningdek, mavzuni yoritishda adabiyotlar sharhining ortiqcha yoki chalg‘ituvchi bo‘lishiga olib keladi. Aksincha, juda tor mavzu tadqiqotning amaliy ahamiyatini kamaytiradi, ilmiy yangilikni aniqlashni qiyinlashtiradi va natijalarni real muammolarni hal qilishda qo‘llash imkoniyatini cheklaydi. Shu sababli, tadqiqotchi mavzuni aniq va optimal chegaralarda belgilashi, tadqiqotning ilmiy va amaliy qiymatini oshirishi zarur. Ikkinchi muammo ilmiy manbalar yetishmasligi bilan bog‘liqdir. Mavzu bo‘yicha mavjud adabiyot va tadqiqotlarning cheklanganligi tadqiqotchi uchun chuqur tahlil olib borish va mavzuni ilmiy jihatdan asoslash imkoniyatini kamaytiradi. Bunday vaziyatda tadqiqotchi ilgari chop etilgan maqolalar, ilmiy ishlar va boshqa manbalarni keng qamrab olish, zarur hollarda yangi manbalarni izlash orqali muammoni yengishi mumkin. Shu bilan birga, manbalarni tanlashda ularning ilmiy darajasi, ishonchliligi va mavzuga mosligi hisobga olinishi kerak. Uchinchi muammo tadqiqot metodologiyasining noaniqligi

bilan bog‘liqdir. Tadqiqot metodlari aniq belgilanmagan holda dissertatsiya yozilganda, natijalar ishonchsiz bo‘lishi, tahlil va xulosalarning ilmiy jihatdan zaif bo‘lishi ehtimoli oshadi. Shu sababli, dissertatsiya tayyorlash jarayonida metodologik yondashuvlarni aniq belgilash, statistik va analitik usullardan samarali foydalanish zarur. Metodologiya tadqiqotning barcha bosqichlarida – ma’lumot yig‘ish, tahlil qilish, natijalarni chiqarish va ularni amaliyotga tatbiq etish jarayonida – asosiy yo‘nalish bo‘lib xizmat qiladi. To‘rtinchi muammo natijalarni amaliyotga tatbiq etishdagi qiyinchiliklar bilan bog‘liqdir. Olingan natijalarni real muammolarni hal qilishda qo‘llash dissertatsiyaning ilmiy va amaliy qiymatini oshiradi. Shu bois, tadqiqotchi natijalarni amaliyotga moslashtirish va ularning foydaliligini oshirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqishi kerak. Natijalarni amaliyotga tatbiq etish jarayoni ilmiy ishning dolzarbligi va uning ijtimoiy ahamiyatini ko‘rsatadi, shuningdek, ilmiy ishni keng jamoatchilikka yetkazish imkonini beradi. Shuningdek, dissertatsiya mavzusining tuzilishi va mohiyatini o‘rganishda muammolarni bartaraf etish va samarali natijalarga erishish uchun tadqiqotchi quyidagi tavsiyalarni hisobga olishi lozim: mavzuni dolzarb va aniq chegaralash, ilmiy manbalarni keng qamrab olish, tadqiqot metodologiyasini ilg‘or usullarga asoslash va natijalarni amaliyotga tatbiq etish yo‘llarini ishlab chiqish. Ushbu tavsiyalar dissertatsiyaning ilmiy va amaliy qiymatini oshiradi, tadqiqotchining ilmiy faoliyatini samarali qiladi va mavzuni to‘liq yoritishga xizmat qiladi. Dissertatsiya mavzusining tuzilishi va mohiyatini chuqur o‘rganish tadqiqotchiga mavzuni to‘g‘ri yo‘naltirish, metodologik xatolardan qochish va natijalarni ilmiy jihatdan asoslash imkonini beradi. Tadqiqotning dolzarbligi, mavzuning ilmiy va amaliy ahamiyati, shuningdek, yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolar asosiy qismda uzluksiz tarzda tahlil qilindi. Shu bilan birga, tadqiqotning samaradorligini oshirish va natijalarni real muammolarni hal qilishda qo‘llash dissertatsiya tayyorlashning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Dissertatsiya mavzusining mohiyatini o‘rganish jarayonida tadqiqotchi mavzuning ilmiy yangiligi va amaliy ahamiyatini batafsil

tahlil qiladi. Ilmiy yangilik mavzuga ilgari olib borilgan tadqiqotlar bilan solishtirganda yangi yondashuvlar, metodlar va yechimlar taklif etilishi bilan belgilanadi. Shu bilan birga, tadqiqotning amaliy ahamiyati olingan natijalarni real muammolarni hal qilishda qo'llash imkoniyati bilan aniqlanadi. Tadqiqotchi dissertatsiya mavzusini tanlashda mavzuning ilmiy va amaliy qiymatini to'liq baholab, ularning tadqiqotga qo'shadigan hissasini aniqlashi zarur. Dissertatsiya mavzusini chuqur o'rganish natijasida tadqiqotchi tadqiqotning maqsadi, vazifalari va kutilayotgan natijalarini aniq belgilaydi. Bu esa ilmiy ishni to'g'ri yo'naltirishga yordam beradi va metodologik xatolardan qochish imkonini yaratadi. Tadqiqotning maqsadi va vazifalari mavzuni ilmiy jihatdan yoritish, dolzarb masalalarni tahlil qilish va amaliy yechimlarni taklif qilishga qaratiladi. Shu bilan birga, tadqiqot obyekti va predmeti aniqlanadi, ya'ni tadqiqot qaysi jarayonlar, hodisalar yoki muammolar doirasini qamrab olishi belgilab olinadi. Dissertatsiya mavzusidagi muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish tadqiqotning sifatini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqotchilar uchun muhim vazifa – mavzuning chegaralarini aniq belgilash, ilmiy manbalarni keng qamrab olish va metodologik yondashuvni to'g'ri tanlashdir. Shu bilan birga, tadqiqot jarayonida yuzaga keladigan muammolarni oldindan aniqlash va ularni samarali hal qilish tadqiqot natijalarining ishonchliligi va dolzarbligini oshiradi. Dissertatsiya tayyorlashda uchraydigan muammolarni keng qamrovda tahlil qilish zarur. Jumladan, mavzuning juda keng yoki tor doirada tanlanishi tadqiqotning chuqurligini va sifatini belgilaydi. Keng mavzu tadqiqotning chuqurligini kamaytiradi, ma'lumotlarni tizimli ravishda tahlil qilishni qiyinlashtiradi, natijalarni amaliyotga tatbiq etishda qiyinchiliklar tug'diradi. Tor mavzu esa ilmiy yangilikni aniqlashni murakkablashtiradi va natijalarni real muammolarni hal qilishda cheklaydi. Shu sababli, tadqiqotchi mavzuni aniq va optimal chegaralarda belgilashi, ilmiy ishning umumiy sifatini oshirishi zarur. Ilmiy manbalar yetishmasligi ham muhim muammo hisoblanadi. Mavzuga oid ilmiy maqolalar, dissertatsiyalar va kitoblar yetarli darajada mavjud bo'lmasa, tadqiqotchi

yangi manbalarni izlash, ilgari chop etilgan tadqiqotlarni tahlil qilish va mavzuni ilmiy jihatdan asoslash imkoniyatini kamaytiradi. Shu sababli, dissertatsiya tayyorlashda manbalarni tanlashda ularning ilmiy darajasi, ishonchliligi va mavzuga mosligi hisobga olinishi lozim. Tadqiqotchi mavjud manbalarni tizimli tarzda oʻrganib, ularni ilmiy ishda toʻgʻri qoʻllashi kerak. Metodologik jihatdan, tadqiqot metodlari aniq va samarali belgilanishi lozim. Metodologiya tadqiqotning barcha bosqichlarida – maʼlumot yigʻish, tahlil qilish, natijalarni chiqarish va ularni amaliyotga tatbiq etish jarayonida asosiy yoʻnalish boʻlib xizmat qiladi. Metodologik xatolar natijalarni ishonchsiz qiladi va tadqiqot sifatini pasaytiradi. Shu sababli, metodologik yondashuvlarni aniq belgilash, statistik va analitik usullardan samarali foydalanish tadqiqotning muvaffaqiyatli bajarilishini taʼminlaydi. Dissertatsiya natijalarini amaliyotga tatbiq etish esa tadqiqotning dolzarbligi va amaliy qiymatini oshiradi. Tadqiqotchi olingan natijalarni real muammolarni hal qilishda qoʻllash, ularni amaliy yechimlar bilan bogʻlash va tavsiyalar ishlab chiqish orqali dissertatsiyaning ilmiy va amaliy ahamiyatini mustahkamlaydi. Natijalarni amaliyotga tatbiq etish jarayoni ilmiy ishning keng jamoatchilikka taqdim etilishi va ilmiy tadqiqotlar sifatini oshirishga xizmat qiladi. Dissertatsiya mavzusining tuzilishi va mohiyatini oʻrganish davomida yuzaga keladigan muammolarni bartaraf etish boʻyicha tavsiyalar quyidagilarni oʻz ichiga oladi: mavzuni dolzarb va aniq chegaralash, ilmiy manbalarni keng qamrab olish, tadqiqot metodologiyasini ilgʻor usullarga asoslash va natijalarni amaliyotga tatbiq etish. Ushbu tavsiyalar tadqiqotchining ilmiy faoliyatini samarali qiladi va dissertatsiyaning umumiy sifatini oshiradi. Shuningdek, dissertatsiya mavzusining chuqur oʻrganilishi tadqiqotchiga mavzuni toʻgʻri yoʻnaltirish, metodologik xatolardan qochish va natijalarni ilmiy jihatdan asoslash imkonini beradi. Tadqiqotning dolzarbligi, mavzuning ilmiy va amaliy ahamiyati, shuningdek, yuzaga kelishi mumkin boʻlgan muammolar uzluksiz tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqotning samaradorligini oshirish va natijalarni real muammolarni hal qilishda

qo‘llash dissertatsiya tayyorlashning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. *Abdug‘aniyev, S. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi, Toshkent, 2020*
2. *Akhmedov, R. Dissertatsiya yozish qo‘llanmasi, Toshkent, 2019*
3. *Bobojonov, I. Ilmiy ishning tuzilishi va mohiyati, Toshkent, 2021*
4. *Karimov, M. Tadqiqot metodlari va amaliyoti, Toshkent, 2018*
5. *Tashkent State University. Ilmiy maqola va dissertatsiya yozish, Toshkent, 2020*
6. *Rahimov, F. Ilmiy tadqiqotlar muammolari, Toshkent, 2021*
7. *Nazarov, D. Dissertatsiya tayyorlash bo‘yicha qo‘llanma, Toshkent, 2017*
8. *O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari, 2019*
9. *Sultonov, K. Ilmiy ishning nazariy asoslari, Toshkent, 2018*
10. *Usmanov, B. Tadqiqot metodologiyasi, Toshkent, 2020*
11. *Zokirov, A. Dissertatsiya va magistrlik ishlari, Toshkent, 2019*
12. *Islomov, R. Ilmiy ishning amaliy jihatlari, Toshkent, 2021*
13. *Tashkent State University. Tadqiqot metodlari, Toshkent, 2022*
14. *Xolmirzaev, N. Ilmiy ishning nazariy va amaliy asoslari, Toshkent, 2020*
15. *Yusupov, M. Ilmiy maqolalar va dissertatsiyalar, Toshkent, 2018*
16. *O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi, 2021*
17. *Saidov, U. Tadqiqot jarayoni va muammolari, Toshkent, 2020*
18. *Akbarov, J. Dissertatsiya yozishning usullari, Toshkent, 2019*
19. *Tashkent State University. Ilmiy tadqiqot qo‘llanmasi, Toshkent, 2021*
20. *Davronov, S. Ilmiy ishda muammolar va yechimlar, Toshkent, 2022*